

احمد افروز

کارشناس رسانه و ارتباطات

عصاره ارتباطات در «پیام» خلاصه می‌شود، به‌نجوی‌که حتی برخی این کلیدواژه را هم رسانه نگاه می‌کنند؛ پیامی که به طرق مختلف گاه علنی می‌شود و پراسروصدا و لاق به انزوا می‌رود و رو به خاموشی. کارکرد رسانه نیز همین ابراز عقیده است و این صدالبته به قدرت و کارایی وسیله ارتباط جمعی و صاحبان فکری‌اش برمی‌گردد.

افسکار عمومی مثل خود ما چه‌بسا در مواجهه با نظر غالب، بارها ایده را گنمان یا متغیر کرده یا در برابر آنان، چاره را در سکوت دیده است اما دلیل شاید ناشی از یک ترس ناخواسته است؛ یک تردید از طردشدن و شاید ترس از تمسخر و گوشه‌نشینی اجباری. بنابراین چاره را در سکوت نهاده‌ایم ولو اینکه حرف و نظرمان هم درست باشد و اصولی اما با خودسانسوری و لغزش از درافتادن در آبروریزی پوچ و خطای مضحک، خفا را ارجحیت داده‌ایم؛ یعنی «پس سکوت می‌کنم تا انگشت‌نمای دیگری نشوم».

این بیان ساده و گزاره‌ای شفاف‌تر از چیزی است که در سواد رسانه‌ای

و علم ارتباطات برجسب «مارییچ سکوت» گرفته که خود نیز نظریه‌ای علمی و قدیمی است. این نظریه را الیزابت نوتل نومان آلمانی در سال ۱۹۷۳ میلادی مطرح کرد و از آن پس وارد ادبیات رسانه‌ای شد.

این نظریه‌پرداز پرده از جریانی برداشت که آگاهی را به محاق می‌کشد و در سویه آن، اقلیتی را نشان می‌دهد که باور و دانشی درست را به صرف اینکه در اقلیت هستند و مضافا از ترس هجمه‌ها و انزواها، کنار می‌گذارند اما در سوی دیگر اکثریتی قرار دارند که کالای ناآگاهی را به چرخه رسانه می‌کشند و چنان نمایش رسانه‌ای مهیجی می‌دهند که همان گروه اقلیت نیز به آن گرایش پیدا می‌کنند. این نمایشی از هنر مارییچ سکوت است.

مارییچ سکوت آفتی در شکل‌گیری جریان صحیح اطلاعات و آگاهی است تا به باور خاتم نومان، اگر فرد یا افراد یا حتی رسانه‌ها و جریان‌های فکری خود را در اقلیت ببینند یا تغییر افکار عمومی را در جهت فاصله‌گرفتن از خود بیندارند، ترجیح بر سکوت بگذارند.

«مارییچ سکوت» نظریه‌ای است که به‌کارگیری آن در فضای مجازی، به‌ویژه در شبکه‌های اجتماعی، به‌شدت رایج شده‌است.

«مارییچ سکوت» نظریه‌ای است که به‌کارگیری آن در فضای مجازی، به‌ویژه در شبکه‌های اجتماعی، به‌شدت رایج شده‌است.

«مارییچ سکوت» نظریه‌ای است که به‌کارگیری آن در فضای مجازی، به‌ویژه در شبکه‌های اجتماعی، به‌شدت رایج شده‌است.

بررسی خروجی سفر سه‌روزه امیرعبداللهیان به هندوستان در گفت‌وگوی «شرق» با محسن روحی صفت

آیا در سایه تحریم‌ها، دهلی‌نو گوش شنوایی برای تهران دارد؟

عبدالرحمن فتح الهی: دیروز (شنبه) حسین امیرعبداللهیان پس از اقامتی سه‌روزه در هندوستان به تهران بازگشت. دیدار با آجیت دووال، مشاور امنیت ملی، سورامانیام جایشانکار، وزیر امور خارجه و نارندرا مودی، نخست‌وزیر هند، امضای موافقت‌نامه معاضدت قضائی میان ایران و هند، دیدار با جمعی از علمای مسلمان این کشور، سفر به بمبئی برای دیدار با جامعه تجار و بازرگانان و ایرانیان مقیم این شهر، سفر به حیدرآباد با هدف گفت‌وگو با ایرانیان، جمعی از علمای مقیم و اعضای اتاق بازرگانی این شهر، درخواست درخور توجه از هند برای حمایت از عضویت ایران در بریکس و… بخشی از اقدامات و تحرکات وزیر امور خارجه در ۷۲ ساعت حضورش در هند بود. گویا در ادامه راینی‌های حسین امیرعبداللهیان قرار است مهدی صفری، معاون اقتصادی وزارت امور خارجه نیز هفته جاری به هند سفر کند. این نکته نشان می‌دهد هدف‌گذاری ایران برای هندوستان، توجه ویژه به توسعه مسائل اقتصادی و تجاری دو طرف است، خصوصا که بخش اعظم راینی‌های حسین امیرعبداللهیان در هندوستان نیز به مسائل بازرگانی، تجاری و اقتصادی ایران با این کشور بازمی‌گشت. از همین رو «شرق» در گفت‌وگویی با محسن روحی صفت به بررسی محورهای کلیدی در مناسبات تجاری تهران – دهلی‌نو پرداخته است تا خروجی سفر سه‌روزه امیرعبداللهیان به هندوستان مورد کنکدوکا قرار گیرد. آنچه در ادامه می‌خوانید، حاصل این گفت‌وگو با راینز سابق اقتصادی ایران در مالزی، سرپرست سابق سرکنسولگری جمهوری اسلامی ایران در مزارشریف، پیشاور، قندهار، رئیس سابق ستاد افغانستان و کارشناس مسائل شبه‌قاره و جنوب شرق آسیا درباره میزان تمایل و رغبت هندی‌ها برای گسترش مناسبات با ایران در دوره تحریم است.

نظر می‌رسد که محوریت این سفر به مسائل اقتصادی و تجاری بازمی‌گردد. همان‌گونه که قبلا گفتیم و دوباره تأکید می‌کنم، هندی‌ها در یک سیاست خارجی متوازن همواره تلاش داشته‌اند تا با برقراری روابط با همه کشورها در هر دو بلوک، جایگاه و مناسبات خود را به‌خصوص در حوزه تجاری و اقتصادی تثبیت و تقویت کنند. قطعا این سفر سه‌روزه که آقای امیرعبداللهیان به هندوستان انجام داد و بعد از آن سفر آقای صفری، معاون اقتصادی دستگاه سیاست خارجی به هندوستان نیز می‌تواند یک امتیاز و برگ برنده برای ایران باشد.

● **همان‌گونه که عنوان داشت هندی‌ها بر اساس منافع خود برقراری روابط را با دیگر کشورها در دستور کار قرار می‌دهند. حال در شرایطی که بعد از جنگ اوکراین شاهد ازان فروشی نفت روسیه به چین و هندوستان به عنوان دو مشتری اصلی ایران هستیم، حسین امیرعبداللهیان در این سفر توانسته است زمینه را برای خرید نفت از طرف هندی‌ها فراهم کند؟**

به‌طور طبیعی ایران نمی‌تواند مانع فروش نفت کشوری مانند روسیه به هندوستان، چین یا هر کشور دیگری نشود. کمااینکه هند یا هر کشوری حق دارد بر اساس منافع خود با قیمت ارزان‌تری نسبت به خرید نفت یا هر کالای دیگری اقدام کند. اما ایران می‌تواند با برخی مشوق‌ها شرایطی را به وجود آورد که دهلی‌نو را مجاب به خرید نفت و مشتقات نفتی از ایران بکند. اگرچه از جزئیات دیدارهای صورت‌گرفته در سفر سه‌روزه خبری در دست نیست اما باید دید حسین امیرعبداللهیان در این سفر سه‌شنبه گذشته خود و همچنین سفر پیش‌روی معاون اقتصادی وزارت امور خارجه به هندوستان تا چه اندازه می‌تواند ابتکارات لازم را –برای ترغیب و تحریک هندوستان در جهت خرید بیشتر نفت از ایران داشته باشند؛ چرا که دلایل، عوامل و ابزارهای متعددی علاوه بر مسئله قیمت ارزان می‌تواند کشورها را ترغیب به خرید نفت از ایران بکند. اساسا دیپلماسی یعنی هنر استفاده از ابزارها و امکانات در جهت تحقق منافع ملی؛ اینکه هندی‌ها و چینی‌ها بعد از جنگ اوکراین نفت ارزان‌تری از روسیه می‌خرند، نباید باعث شود که دیپلماسی به‌خصوص دیپلماسی اقتصادی ایران متفعل عمل کند. باید

با طرف‌های چینی و هندی گفت‌وگو و راینی‌های امیرعبداللهیان با مقامات هندی بوده باشد. باین‌حال از مجموعه دیدارها و راینی‌های صورت‌گرفته در سه روز اقامت وزیر امور خارجه در هندوستان، چنین به

ناگفته نماند هرقدر این اقلیت بیشتر سکوت اختیار کند، مردم که توده عام و تشکیل‌دهنده بدنه افکار عمومی باشند نیز تصور می‌کنند دیدگاه خاص و متفاوتی ارائه نشده، پس مارییچ سکوت تشدید می‌شود و شکل‌گیری، تغییر و تقویت افکار عمومی به جهتی دیگر سوق می‌یابد. مخاطبی که به دنبال دریافت آگاهی صحیح است، باید با رجوع به فهم مارییچ سکوت، دست روی رسانه‌ای بگذارد که کالای آگاهی واقعی را در پستوی انبار پنهان نکرده باشد. این امر حکایت از روی دیگر مارییچ سکوت دارد که می‌گوید «همیشه این ما نیستیم که دچار مارییچ سکوت می‌شویم، چه‌بسا آنها نیز ممکن است دچار همین ارتباطی شده باشند».

رسانه‌ای که نگران از افتراق افکار عمومی از پذیرش مطالب و اطلاعات است، در یک حرکت ساده و سکون رندانه، ناچار به مارییچ سکوت روی می‌آورد. در چنین بستری و در میانه تلاش آن جریان‌های فکری که

«مارییچ سکوت» نظریه‌ای است که به‌کارگیری آن در فضای مجازی، به‌ویژه در شبکه‌های اجتماعی، به‌شدت رایج شده‌است.

«مارییچ سکوت» نظریه‌ای است که به‌کارگیری آن در فضای مجازی، به‌ویژه در شبکه‌های اجتماعی، به‌شدت رایج شده‌است.

«مارییچ سکوت» نظریه‌ای است که به‌کارگیری آن در فضای مجازی، به‌ویژه در شبکه‌های اجتماعی، به‌شدت رایج شده‌است.

● **۲۴ اردیبهشت بود که هند یک روز پس از اعلام**

بالاترین رکورد صادرات کندم، از ممنوعیت صادرات این محصول به بهانه ازبین‌رفتن آن به خاطر افزایش بی‌سابقه موج گرما و از آن پس وارد ادبیات رسانه‌ای شد. بی‌سابقه موج گرما و از طرفی افزایش یک‌شنبه و چشمگیر قیمت آن در داخل کشور خیرداد. اما به نظر می‌رسد هندوستان به عنوان سومین تولیدکننده بزرگ غلات جهان بعد از روسیه و اوکراین سعی دارد در پروژه جنگ کندم به اولین کشور صادرکننده این محصول (کندم) در جهان با بالاترین قیمت بدل شود. حال در شرایطی که ایران نیاز جدی به تأمین غلات به عنوان ماده اصلی مصرفی دارد تا چه اندازه این دست سفرهای امیر عبداللهیان و سفر پیش‌روی معاون اقتصادی می‌تواند هندوستان را ترغیب به صادرات فروش غلات به ایران بکند؟

زمانی که می‌گوییم دیپلماسی یعنی هنر ایجاد ابتکار عمل و هنر استفاده از ابزارها و امکانات برای تحقق منافع ملی، یعنی همین؛ چون ایران می‌تواند با افزایش تحرکات دیپلماتیک خود و ایجاد ابتکارات و راه‌حل‌هایی مانند فروش نفت در برابر خرید کالاهایی مانند کدوم و غلات، هم نفت خود را به فروش برساند، هم برای اساسی مانند کدوم و غلات را تأمین کند و هم نیاز به در دوزند تحریم نباشد. به‌خصوص آنکه هندی‌ها همواره اظهار تمایل می‌کردند که در برابر خرید نفت و مشتقات نفتی از ایران بتوانند محصولات کشاورزی به ایران صادر کنند. این یکی از همان مقولات است که می‌تواند هندی‌ها را ترغیب به خرید نفت از ایران بکند.

● **روی نکته کلیدی که مغفول ماند تمرکز کنیم، مسئله بندر چابهار؛ گویا حضرت‌عالی اخیرا از این بندر دیدار داشتید. این دیدار مربوط به چه زمانی است؟ حدود یک سال پیش از این بندر دیدار کردم.**

● **وضعیت بندر چگونه بود؟**

این بندر از نظر سخت‌افزاری و امکانات پهلوگیری کشتی‌ها، تخلیه کالا و همچنین مسئله بارگیری مشکلی ندارد. اتفاقا یکی از امتیازات مهم بندر چابهار آن است که کشتی‌های غول‌پیکر و قاره‌پیما به‌راحتی می‌توانند در این بندر پهلو بگیرند؛ چراکه بندر چابهار از بنادر عمیق است و این یعنی یک فرصت طلایی؛ حتی خود هندی‌ها هم جرتقلی‌های غول‌پیکری را در این بندر تعبیه کرده‌اند.

● **پس مشکل کار کجاست؟**

همان‌طور که گفتیم بندر چابهار از نظر سخت‌افزاری مشکلی ندارد، متأسفانه مشکل به جالش‌های بعدی بازمی‌گردد.

● **چه چالش‌هایی؟**

جالش‌هایی مانند نبود خطوط راه‌آهن، فقدان مارکتینگ و بازاریابی مناسب، تکمیل‌نشدن خطوط مواصلاتی برای عبور کامیون‌ها، بر جای ماندن طرح‌هایی مانند گردیدور شمال – جنوب که بتواند بندر چابهار را به اروپا وصل کند و… سبب شده است که بهره‌برداری از این بندر با وجود معاف‌شدن از تحریم‌های آمریکا به شکل جدی در دستور کار هندی‌ها قرار نگیرد. متأسفانه بندر چابهار هیچ اتصال راه آهنی ندارد که بتواند به آسیای مرکزی، آسیای جنوبی و آسیای جنوب شرقی، قفقاز و… متصل شود. مسئله مهم‌تر به تحریم‌های آمریکا بازمی‌گردد. اما اکنون به دلیل تحریم‌های جدی آمریکا که حوزه کشتی‌رانی نمی‌توانیم یک برنامه دقیق، منسجم و گسترده در حوزه کشتی‌رانی برای بندر چابهار داشته باشیم. اینجااست که می‌بینیم واقعا جمهوری اسلامی ایران هیچ‌گاه نتوانست با سرعت تحولات جهانی پیش برود. بدیهی است که در این شرایط شاهد کنارگذاشتن بندر چابهار باشیم. مسئله دیگر به نبود تلاش جدی برای استفاده از بندر چابهار در خود کشور بازمی‌گردد. برای مثال به‌تازگی مقامات افغانستان عنوان کرده‌اند که تمایل دارند از خاک ایران میوه‌ها و محصولات کشاورزی خود را صادر کنند؛ اما هفته‌هاست که مقامات از اجرایی‌کردن یک پروتکل دقیق برای

«مارییچ سکوت» نظریه‌ای است که به‌کارگیری آن در فضای مجازی، به‌ویژه در شبکه‌های اجتماعی، به‌شدت رایج شده‌است.

«مارییچ سکوت» نظریه‌ای است که به‌کارگیری آن در فضای مجازی، به‌ویژه در شبکه‌های اجتماعی، به‌شدت رایج شده‌است.

دشمنان خارجی. همین و تمام. این است ماهیت کودتای مخملی–چدنی. البته واقعا به همین سادگی نیست. عوامل زمینه‌ای دیگری هم باید جود داشته باشد تا چنین سناریویی رخ دهد. نفوذ امنیتی، فقدان اپوزیسیون سیاسی رسمی (مدنی و درون حکومتی)، ناامیدی مردم و مشارکت‌نکردن و حضورنیافتن آنان در صحنه سیاسی، فشارهای گوناگون اقتصادی–روانی، کاهش وفاداری سیاسی، نطمایان، فقدان فرماندهان خوش‌نام و رجال ملی که می‌تواند در چنین حوادثی یک عامل بازدارنده باشد، نتوانی یک دولت در شرایطی از اجبار مشروع و… سیاست‌گذاری امنیتی– نظامی باید بتواند به چنین موضوعاتی بپردازد.

«مارییچ سکوت» نظریه‌ای است که به‌کارگیری آن در فضای مجازی، به‌ویژه در شبکه‌های اجتماعی، به‌شدت رایج شده‌است.

به‌دنبال نهادهی‌کردن سخن و اندیشه در جامعه و نیز انتشار و توزیع باور غالب و مسلط‌شان هستند، خواهیم دید که حمایت از باور اقلیت به مرور تضعیف می‌شود؛ بنابراین تعداد افرادی که آشکارا دیگر باور اقلیت را بیان نمی‌کنند یا به افکار اکثریت گرایش می‌یابند، روزبه‌روز بیشتر شده و این‌گونه نیز مارییچ سکوت در جامعه شکل می‌گیرد و نهایتا یک باور به‌عنوان فهم فراگیر تثبیت خواهد شد.

راه رهایی و رستگاری از حلقه تنگ مارییچ سکوت، اعتمادبه‌نفس است که خود به‌واسطه قراردادن دانش و آگاهی در ترازوی محک و عیارسنجی حاصل می‌شود. مخاطب بداند آنچه رسانه می‌گوید ممکن است به مصلحت یا به حکمت نامعلوم، دچار مارییچ سکوت شود. این فرضیه را نیز نباید نادیده گرفت که گاه خود رسانه نیز در پی مدیریت مارییچ سکوت و دستکاری در سیر افکار عمومی و باور اقلیت و اکثریت است.

«مارییچ سکوت» نظریه‌ای است که به‌کارگیری آن در فضای مجازی، به‌ویژه در شبکه‌های اجتماعی، به‌شدت رایج شده‌است.

«مارییچ سکوت» نظریه‌ای است که به‌کارگیری آن در فضای مجازی، به‌ویژه در شبکه‌های اجتماعی، به‌شدت رایج شده‌است.

«مارییچ سکوت» نظریه‌ای است که به‌کارگیری آن در فضای مجازی، به‌ویژه در شبکه‌های اجتماعی، به‌شدت رایج شده‌است.

یادداشت

امید ملی و مهاجرت از کشور

احسان هوشمند: انتشار خبری در خبرگزاری آنتاولی با عنوان «برگزاری آزمون بورس تحصیلی دبیرستان‌های ترکیه در تهران» بازتاب بسیار وسیعی در شبکه‌های اجتماعی و رسانه‌های ایرانی داشت. آنتاولی فارسی خبر داد «دانش‌آموزان ایرانی که خواستار تحصیل در مقطع دبیرستان در ترکیه هستند، امروز در آزمون گزینش دانش‌آموزان خارجی که توسط بنیاد معارف و وزارت آموزش‌وپرورش ترکیه در چارچوب بوسه‌های بین‌المللی دانش‌آموزی در تهران برگزار شد، شرکت کردند» و در ادامه نوشت این آزمون در شعبه ایران مؤسسه یونس امره در تهران به دو صورت کتبی و شفاهی برگزار شد. است. مؤسسه یونس امره در نقش راینز فرهنگی ترکیه در حدود ۶۰ کشور جهان دارای نمایندگی است. بنا بر گزارش آنتاولی، اغلب این دانش‌آموزان از مناطق محروم و دورافتاده ایران برای تحصیل در دبیرستان‌های امام خطیب ترکیه در آزمون شرکت کرده‌اند. در گزارش بخش فارسی آنتاولی، پاسخ تعدادی از والدین و داوطلبان ایرانی منتشر شده است. دو نفر از صاحب‌هوشندگان بخش فارسی گزارش از شهرهای ایرانشهر، در استان سیستان‌وبلوچستان و کمیش‌تپه در استان گلستان هستند. در بخش ترکی آستانبولی گزارش، داوطلب دیگری گفته اهل چابهار در استان سیستان‌وبلوچستان است. وی اضافه کرده ۹ خواهر و برادر، شش برادر و سه خواهر، دارد. خودش دانش‌آموز پایه نهم، حافظ ۲۵ جزء قرآن و امام‌جماعت در ماه مبارک رمضان است. همچنین در بخش ترکی آنتاولی یکی از مسئولان که برای مصاحبه و نظارت بر امتحانات حضور داشت، گفت دانش‌آموزان پذیرفته‌شده در این دبیرستان سفیران ترکیه در سراسر جهان خواهند بود. یکی دیگر از مسئولان این آزمون گفت: ۸۵ داوطلب ایرانی در آزمون شرکت کرده‌اند. وی افزود دانش‌آموزان دبیرستان امام خطیب پس از فراغت از دوره دبیرستان می‌توانند در ترکیه در دانشگاه ادامه تحصیل دهند. این خبر از ابعاد مختلفی شایان تأمل و تحلیل است.

۱– ترکیه در دهه گذشته سیاست‌های خود را به‌تدریج متوجه نفوذ فرهنگی، سیاسی و اقتصادی در کشورهای منطقه کرده است، سیاست‌مداران ترکیه طبق تعریفی که از منافع ملی ترکیه دارند، در پی تعمیق ارزش‌های ترکیه در فراسوی مرزها و افزایش نفوذ در دیگر کشورها به‌ویژه کشورهای همسایه هستند. درباره ایران این سیاست از طرق مختلف درحال پیگیری است. راه‌اندازی شبکه‌های فارسی‌زبان و انتقال پیام‌های فرهنگی از طریق برنامه‌های تلویزیونی و سریال‌ها و دیگر برنامه‌های هنری، تقویت نیروهای علاقمند به ترکیه به‌ویژه گسترش نوعی روایت اسلامی متناسب با رویکردهای حزب حاکم عدالت و توسعه و روایت پان‌ترکیستی از تنوع اقوام ایرانی ازجمله این برنامه‌ها و اهداف است. در دهه گذشته دولت ترکیه با هدف جذب جوانان ایرانی برای ادامه تحصیل در ترکیه از میان استان‌های شمال غرب اقدام به دریافت اسناد رسمی محضری از داوطلبان با ترجمه دادگستری و وزارت خارجه می‌کرد دال بر اینکه داوطلب شهروندی ترکی‌زبان است که در استان‌های شمال غرب زندگی می‌کند. تأسیس مراکز متعدد آموزش زبان ترکی آستانبولی نیز در این راستا در این مناطق قابل فهم است. حتی در شهری مانند مهاباد نیز این مراکز اقدام به تبلیغ و جذب داوطلب برای دریافت دیپلم زبان ترکی آستانبولی می‌کنند. فضای شهری رومیه و دیگر شهرهای پرجمعیت شمال غرب کشور ملو از تبلیغات برای آموزش زبان ترکی آستانبولی و نیز پذیرش دانشجو در ترکیه است. اینکه ترکیه در جهت منافع خود مشغول چه فعالیت است، موضوع این نوشتار نیست، بلکه این یادداشت متوجه کسانی است که در دوگانه ملت-امت بنا را بر ترجیح دومی گذاشته‌اند. بر اساس این رویکرد، هیچ مشکلی در این حوزه نیست و نباید نگران تبلیغات ترکیه بود، چراکه بخشی از امت اسلامی یعنی دولت ترکیه، در حال فعالیت در جهان اسلام است. امااگر بناست از درجه منافع و مصالح ملی به موضوع توجه کنیم، باید برای مدیریت این شرایط تدبیری کارشناسی بپروان. سال گذشته ایران‌باره یکی از مسئولان نظامی استان آذربایجان غربی هشدار داده بود که در رسانه‌ها منتشر شد، بدون آنکه نتیجه‌ای عملی در پی داشته باشد.

۲– آن‌گونه که به صراحت در گزارش آنتاولی آمده است، اغلب این دانش‌آموزان از مناطق محروم و دورافتاده ایران برای آزمون تحصیل در ترکیه ثبت‌نام کرده‌اند. چقدرنقی که با آنتاولی مصاحبه داشتند نیز از هم‌وطنان استان‌های مرزی و اهل سنت هستند. در حوزه دانشگاهی نیز ترکیه همین سیاست را به‌ویژه در شمال غرب ایران تعقیب می‌کند. آمارهای موجود نشان می‌دهد در سال‌های گذشته بر شمار مهاجرت متخصصان ایرانی از کشور افزوده شده و آخرین نظرسنجی‌های موجود نیز نشان می‌دهد از هر سه نفر ایرانی یک نفر میل دارد از ایران مهاجرت کند. میل به مهاجرت در شهر تهران نسبت به سایر مراکز استانی و شهرستان‌ها بیشتر و سپس میل به مهاجرت در مراکز استان‌ها بیشتر از شهرستان‌هاست. ثبت رکورد خرید خانه در ترکیه، افزایش خرید خانه در گرجستان و افزایش تقاضای کادر درمانی و پزشکی کشور برای مهاجرت از کشور ازجمله موارد دیگری است که نشانگر کاهش امیدواری به آینده کشور از نظر بهبود وضعیت اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی است. چرا امید در کشور با مسئله مواجه شده است؟ کاهش امید چه پیامدهای سیاسی، اقتصادی و فرهنگی‌ای در پی دارد؟ بازگرداندن امید چه ملزوماتی دارد؟ آیا شرایط برای بازگرداندن امید به جامعه ایران فراهم است؟

اینکه با شمار اندکی از شرکت‌های دانش‌بنیان ارتباط نیم‌بندی برقرار شود کافی نیست.

پیوندهای فکری گسترده‌تری لازم است تا پس از ممیزی‌های حرفه‌ای و غیررئانی نسبت به انتقال دانش بخش خصوصی به حوزه نظامی–امنیتی اقدام شود. در این راه حتما لازم است از دگرپشدن نیروهای مسلح در فعالیت‌های اقتصادی که سرنوشت تصمیم‌گیری درباره فناوری‌های جدید را با منافع آنها گره می‌زند، اکیدا خودداری شود. متأسفانه در سه دهه گذشته

سیاست‌گذاری نظامی – امنیتی (۱)